

UNA NOTA SOBRE EL «MAL RADICAL» EN KANT

La restauració en nosaltres de la disposició primitiva al bé no és l'adquisició d'un mòbil per al bé, mòbil *perdut* per nosaltres, perquè aquest mòbil, que consisteix en el respecte a la llei moral, mai no l'hem pogut perdre, i si tal cosa fos possible, mai no podríem adquirir-lo de bell nou. No és tracta, doncs, més que de restaurar la puresa del mòbil en tant que fonament darrer de totes les nostres màximes i, de la mateixa manera, ha de ser rebut en el lliure albir no unit tan sols a altres mòbils o potser subordinat a ells (és a dir a les inclinacions) com a condicions, sinó en tota la seva puresa, en qualitat de *mòbil*, en sí i suficient, de *determini d'aquest lliure albir*.

KANT: LA RELIGIÓ EN ELS LIMITS DE LA MERA RAÓ –“De la inherència del mal principi al costat del bo, o de del mal radical en la natura humana”.

Elements per al comentari

EL TEXT: En origen es tracta d'un article **SOBRE EL MAL RADICAL EN LA NATURA HUMANA** (1793, escrit l'any anterior) després reprès al llibre **LA RELIGIÓ EN ELS LÍMITS DE LA MERA RAÓ** (1794).

ORIGEN DEL MAL: Triar el desig contra la Raó; donar primacia a les passions sobre la raó.

EN QUÈ CONSISTEIX EL MAL RADICAL: La paraula “radical” fa referència a l'arrel del mal perquè l'obediència a la llei moral mai no és pura, sense barreja de sensibilitat: mòbils sensibles, l'amor propi i les inclinacions, les preferències, etc., intervenen sempre en la determinació de la voluntat. Vèncer el mal radical significa negar-se a subordinar la satisfacció de les inclinacions sensibles al superior respecte a la llei

UNA GENIAL SUBTILITAT KANTIANA: Kant, en plantejar el tema del mal, distingeix entre «fragilitat» [Gebrechlichkeit], «impuresa» [Unlauterkeit] i «maldat» [Bösartigkeit].

- **Fragilitat:** correspon al que separa el voler de l'acompliment efectiu de l'acció; no faig el bé fins i tot quan vull fer-lo perquè sóc fràgil.
- **Impuresa:** correspon al que distingeix l'acció per simple tria de l'acció per preferència; trio les inclinacions sense ser totalment conscient de preferir-les a la llei.
- **Maldat:** consisteix a triar deliberadament les inclinacions per sobre de la llei. Aquest és el problema del mal radical.

A l'època, els Aufklärer es van escandalitzar pel que interpretaven com una predisposició kantiana a admetre que la naturalesa humana estava marcada per una indeleble tendència a la corrupció (Herder considerava aquesta tesi com una "Philosophische Diavoliade") i els cristians consideraren la teoria kantiana del mal com una mena d'equivalent racionalista de la doctrina del pecat original, que Kant transforma més que no reprèn. Però cal no confondre la humana tendència al mal amb un Mal absolut i invencible.

Kant no és cap maniqueu; per a ell l'home és alhora bo i dolent. Bo quan realitza la moralitat i malvat quan viu en la contingència per comptes d'actuar per deure.

UN ERROR A EVITAR: Convertir el mal en una mena de tendència inevitable de la natura humana i excloure la llibertat i la responsabilitat. Cal suposar a priori que la naturalesa moral de l'home està originàriament constituïda pel bé (herència rousseauiana), malgrat l'existència empírica d'accions manifestament contràries al deure.

CONSEQÜÈNCIES: D'una banda, hi ha mal perquè el fonament de les màximes ha estat corromput: el fonament hauria de ser la pura llei moral, condició suprema, motiu únic sense barreja de mòbils. Però, a més, no per haver triat lliurement el mal l'home hi està sotmès. Pot triar de restaurar el fonament darrer de tota màxima, en la seva puresa.

Cal comprendre que l'educació moral és el procés de formació d'un caràcter, en el sentit de la seva fundació per una conversió, un canvi de jerarquia que no deurà res a la gràcia, és a dir, a l'ajuda excepcional de Déu, sinó que tot ho extreu de les pròpies forces de l'home.

Aquesta conversió moral, que Kant a *SOBRE EL MAL RADICAL EN LA NATURALESA HUMANA* anomena «única decisió irrevocable» no consisteix a “portar-se millor”, val a dir, a millorar els costums en el temps, sinó a elevar-se fins a l’arquetipus de la intenció moral en tota la seva puresa. Tal decisió no és mai perfecta en l’home: consisteix alhora en el que he de fer i en el que puc esperar.

Això és possible perquè el mòbil que consisteix en el respecte a la llei moral no s’ha perdut (com ho demostra la persistència dels ideals de les Llums); n’hi ha prou a restaurar-lo en la seva preeminència absoluta com a “mòbil en si suficient”